Nr. 18. Anulu XXXI.

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/2 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sumatória.

Brasiovu 15/3 Martiu 1868.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

MONARCHI'A AUSTRIACA
Transilvani'a.

La Concordatu.

Tóta lumea se ocupa cu concordatulu austro-romanu; noi inca nu mai putemu remané indeferenti catra acea cestiune. —

Cunoscutu este ca legile Transilvaniei si ale Ungariei nu numai ca nu recunoscu concordatulu, ci tocma respingu dela tiéra orice tractate unilaterali de felulu acesta. Dupa legile acestoru tieri aceia carii se supunu la concordatu, archierei, clerici si mireni, potu fi arruncati unioru in actiune si acusati de necredintia (nota infidelitatis). Ei, dara de alta parte aceleasi legi transilvane si ungaresci sunt multu mai in defavórea confesiuniloru resaritene tocma si decatu concordatulu. Nu este tréb'a nóstra a trage paralela intre asprimea legiloru aprobatali si intre cateva determinatiuni ale concordatului ce se dicu a fi asupritóre si nutritóre de ura relegiósa. Ceea ce voimu noi se observamu este, ca unii dintre archierii si clericii fruntasi ai natiunei romanesci au recunoscutu mai de multu scésta stare a lucruriloru fórte neplacuta, acea punctiune intre dóua scaune, intre dóua luntri, la care corelegionarii si connationalii loru arstá in tóte dilele. Dupa multe frecari cum amu dice anteranece cate au decursu intre clerici pana pe la 1861, dela unu timpu ti s'ar fi parutu, ca dieu dóra totu isi voru face unii la altii concesiuni in interesulu pacei publice si in spiritulu evangeliei. Intru adeveru ca se si facura óresicare incercari seriése in acésta direptiune, care inse pana pe timpulu dietei din 1863 tóte cadiusera din nou in balta. Actele respective au trecutu in domeniulu istoriei; nóua inse ne pare prea reu, ca din tóte posedemu numai pe urmatórele:

ESTRACTU

din proiectulu episcopului gr. r. n. u. Andreiu br. de Siaguna, adresatu mitropolitului gr. r. u. Alecsandru St. Siulutiu „pentru restabilirea fratietatii celei adeverate, concordiei si armoniei perfecte intre cele dóue confesiuni romanesci.

I. Cununiile amestecate.

Se se binecuvente totudéuna si fara nici o escepti'une prin parochulu celu legiuitu alu mirései, de sine intielegenduse, ca dupace s'au implinitu mai antaiu formalitatile prescrise din partea jurisdictiunei politice.

II. In privinti'a treceriloru religiése.

a) Partile trecundu dela un'a la cesalalta biserica romana, fia acelea singuratice, fia comune intregi, numai dupace voru implini prescrisele formalitati si voru produce atestate legale despre cele dóue insciintiari sevarsite la parochulu loru legiuitu, se se primésca in sinulu bisericei la care vreu se tréca.

b) Asemenea se se urmeze si cu primirea preotiloru, ca adica acestia inca numai dupace voru produce atestatu legalu despre cele dóue insinuari sevarsite inaintea parochului loru legiuitu, va se dica inaintea archiereului loru legiuitu, se se primésca in sinulu bisericei la care vreu a trece.

c) Preotii aceia carii aru fi suspendati séu supusi vreunei pedepse archiereesci, si aru vrea se tréca la cesalalta biserica, fiinduca este invederatu, ca trecerea loru s'ar face numai pentrucá se scape de pedépa'a meritata, nici decum se nu se primésca de catra archiereulu, in a carui diecesa ar' vrea se tréca, pana nu isi voru implini pedépa'a, si atunci inca numai cá mireni, éra nici decum cá preoti slugitori la altariulu lui Christosu.

d) In privinti'a bisericeloru parochiale la treceri se se urmeze asia, ca déca o comun'a intréga séu $^2/_3$ parti voru trece dela un'a la cesalalta biseric'a romanésca, atunci si biseric'a se fia a partii celei mai numeróse trecute, si in casulu acesta partea mai mica remasa in religiunea sa, se devina silnista la alta parochia de acceasi confesiune; éra de aru fi dóue biserici, atunci se se impartia un'a la un'a si alt'a la cesalalte parte; totu asemenea se se urmeze cu celelalte averi si portiuni canonice ale bisericei si ale scólei.

e) Despre fiacare trecere si primire respectivii archierei se se incanosciintieze unulu pe altulu.

III. In privinti'a slusbeloru preotiesci.

Vine a se privi lucrulu dintr'unu punctu de vedere mai inaltu politico-bisericescu, carele este cá se nu se dè strainiloru ocasiune de a ne invinui de vreunu indiferentismu religiosu. Deci parerea este:

Cá preotii ambeloru biserice romane se nu se amestece cu slusbele bisericesci intre sine, ci fiacarele se se tiermurésca pe langa biseric'a si crestinii bisericei sale, éra la casatorii amestecate fiecare parte se se servésca in cele spirituale cu parochulu seu.

IV. In privinti'a scóleloru amestecate.

a) Orice scól'a mestecata romana va avé in conglasuire cu ordinatiunile mai nalte vigente caracteru confesiunalu gr. catolicu séu gr. resaritén, dupa cum adica va fi maioritatea respectivei comune gr. catolica ori gr. resariténa.

b) O asemenea scóla va sta la supravinspectiunea episcopului si nemidilocit'a inspectione a protopopului si a parochului maioritatii comunale.

c) Invetiatorii la scóle amestecate voru avé a fi de confesiunea romana a maioritatii respective si voru fi denumiti de catra archiereulu séu consistoriulu respectivu; éra preotiloru minoritatei se pastréza dreptulu de a si catechisá numai pe scolarii cati se tienu de biseric'a lui.

Nr. 420. Maiu 21. 1861.

Andreiu br. de Siaguna,
episcopu.

Dupa acestea impartasiri prea bine elaborate Mitropolitulu Alecs. St. Siulutiu emite cu data din 15/3 Iuniu a 1861 unu cercularin catra episcopii sei sufragani, intru care pe langa comunicarea susu citatului proiectu dechiara, ca

I-u. Cu proiectulu privitoriu la casatoriile amestecate se invoiesce cu atatu mai virtosu, ca trist'a esperiintia a doveditu si pana acuma, cumca asia numit'a asistintia pasiva este numai o secatura, ce compromite mai multu decatu ajuta; éra incolo tainele celoru dóue biserici sunt totu acelea si ritulu totu unulu.

II. Proiectulu in privinti'a treceri se primesce cu o reflecsione numai, ca dupace preotii uniti au portiuni canonice, éra cei nemiti pana acuma n'au, prin urmare nici vreo reciprocitate pana atunci nu póte fi, asia se dice, cá preotii uniti carii aru remané cu minoritatea, se tiena portiunea canonica pana la mórte.

III. In privinti'a slusbeloru preotiesci. Se primesce, cu singurele escepti'uni de botezu, marturisire, cuminecatura si ingropatiuni in casu de o necesitate estrema, candu adica preotulu de confesiunea cutare ar' lipsi cu totulu, séu ar' fi fórte departatu, si pericolulu mortii nu ar' suferi nici o amanare; se intielege inse de sene, ce si in casu de necesitate si periculu alu mortii preotulu de respectiv'a confesiune are se mérga numai dóca va fi chiamatu inadinsu si déca parintii prunculoi, séu in casu de bóla inse-i bolnavulu va tremite dupa elu cá se'i viie.

IV. Scólele amestecate. Opiniunea episcopului Siaguna se afla in tóta privinti'a corespundietória principiului reciprocitatii si se descopere dorinti'a de a se primi intocma.

Din respunsulu episcopului Alecsandru Dobra dela Logosiu sub Nr. 555/1861 Iuliu (cate dile?). Acestu episcopu vede in proiectulu episcopului Siaguna:

a) numai o intentiune propagandistica ascunsa (?); b) densulu crede, ca cu tóta scésta invoire tota voru mai remané dispusetiuni interne incubate si inradacinate ducatóre spre ur'a relegiósa; se primésca primatulu de dogma.

Capitululu din Logosiu cu adresa din 28 Iuniu:

Respinge neconditionatu opiniunea despre casatoriile amestecate.

Primesce cu despre treceri, nu sufere inse, cá bisericele etc. se tréca la maioritate.

Despre functiuni si scóle primesce intocma.

Mai observa, ca si la casu de invoire ar' trebui se se faca conventiune si cu celalti episcopi serbesci.

Episcopulu I. Alexi cu data din 29 Iuniu afla, ca tóte acestea cestiuni se tienu de sinodulu provincialu. —

(Acestea trei documente din urma se afla din cuventu in cuventu in archivele respective, de unde se potu decopia. Noi nu le avemu.)

(Va urmá.)

Primulu cercularin alu comitelui asesecu Mauritiu Conrad, catra scaune si districte are coprinsulu acesta:

Denumitu prin resolutiunea cea prea inalta din 8 Febr. a. c. de catra regele incoronatu si ministeriu, dice, ca intrá acum in activitate. Conósce marea sa responsabilitate facia cu misiunea ce i s'a datu, si care are unu caracteru estraordiarniu, tocma precum suntu si impregiurarile de acum, apoi urméza: „pentruca natiunea sasésca au sositu la importantulu punctu de reintornare a trecutului ei celu de multe secluri, trebue se se iè in consideratiune si se se faca conta imperativeloru pretensiuni ale relatiuniloru de statu, care suntu esentialu modificate, cata se se tiena séma de pretensiunile indreptatite ale unei epoce insintate in progresu intr'o measura cá acesa, precum nu se afla alta casu in istori'a natiunei acesteia!" Dupa acésta dice, ca s'au inceputu dela continuitatea de drepta intrerupta de 20 ani. In privinti'a dreptului de statu alu tierei nóstre s'a restatoritu ér' constitutiunea cea antica a coróneiUngariei si s'a intocmitu dupa pretensiunile relatiuniloru modificate; insemnatatea uniunei Transilvaniei cu Ungari'a s'a pusu afara de tóta indoiél'a cá o lege constitutiunala neatingibila.

Acestea fapte prea importante nu potu remané fara de o inriurintia decidatória si asupra natiunei sasesci; sistemulu de representarea poporului pe basea representativa inaugurata prin legile din 1848 si sistemulu regimului parlamentariu respundiatoriu poftescu imperiosu o modificare esentiala a pasetiunei de dreptu de statu de mai dinsinte a constitutiunei nóstre municipale, care baséza pe principiale de staturi facia cu constitutiunea tierei (Landesverfassung).

Cá pretutidenea unde trebue se domineza stare normala, asia trebue cu deosebire in organismulu de statu, cá partea se se subordineze totului, institutiunile constitutionali ale natiunei sasesci trebue se se asiedie intre ramele ce prevedi'a relatiunei tierei. Mai incolo, ca trebue se se faca reforme aduncu taistória in viéti'a

interiôra a natiunei, pentruca constitutiunea comunala de adi sta in contrastu cu principiulu egalei indreptatiri politice, care nu se mai póte sustiené asia, de multu se strige reforme in viéti'a interna a municipiului sassescu, principiulu de statu (status et ordo) trebue se céda principiului representativu, cata se se iè dreptorile politice dela corporatiunile privilegiate si se dè poporului, cá unu bunu comunu. Dechiara mai incolo, ca modificarea cea sfundu tatatória a institutioniloru sassesci municipali, care trebue se ecsecutéza, se va face pe cale constitutionale si ca octroari preste capu nu voru da ocasiune la ingrigiari despre intentiunile inaltului regime.

Drepturile constitutionale ale natiunei sassesci suntu garantate prin art. de l. VII alu dietei Ungariei din 1848 §5. — Vedi'u intregu Gazet'a 1866 Nr. 12 note etc — —

Pe catu dara se potrivesce pucctiunea nóstra cea ecceptionala de vécori bassta pe privilegia (verbriefte Sonderstellung) cu principiale generali ale organismului de statu, in mesur'a acesa se va sustiené si constitutiunea sassésca, pentruca odihnesce pe basea tare a legei fundementale de statu si regimulu Mai. Sale si diet'a in zensulu acest'a o voru respectá nestirbata. Precum introducerea institutiunei nóstre municipale in constitutiunea generala a tierei se va face numai pe calea constitutionala a legislatiunii tierei, la care suntu chiamati si locuitorii Sachsenland-ului a conlucrá prin representantii sei: asia se voru desvoltá reformele in viéti'a interióra a Sachsenland-ului numai pe terenulu de dreptu legalu alu natiunei sassesci. Dupa acestea contéza la simpati'a si ajutoriulu connationaliloru sei spromitendule tóta conlucrarea s'a. —

Din tóte cate citiramu pana acum despre simpati'a si intentiunile partitei june rase, care inse nu esi inca in publicu pana acum cu nici o vorba despre romani, ci numai si numai pentru si in numele natiunei sassesci, a averei sassesci, a universitatii sassesci, a municipiului sassesci, a constitutiunei sassesci etc. etc. totu sassescu, trebue se deducemu tóte cese se strapara si din cercularea de susu, ca partit'a juna sasa va trage totu jarulu la ól'a natiunei loru, si bine facu, numai catu se fia mai consecenti pe viitoriu decatu cum au fostu de statea sute de ani. Aiba ei capulu loru, aiba tóte ale loru; inse se aiba si romanii capulu loru natiunalu si, dupa cum scriesce „Unio“ mai deunadi, autonomi'a loru nationala politica, cá se aiba fiscare natione cine se se ingrigésca de binele connationaliloru sei in tóta privinti'a, ca scimu, cum grigescu de bine lupii de oi. Vomu vedé ce ne va aduce viitoriulu, inse viu e domnulu si romanulu nu va mai remané orfanu nici trasu, impinsu si ignoratu pretutindenea. Asta o poftesce binele patriei si alu statului si o reclama umanitatea, lealitatea si patriotismulu romanului care trage degetu ori candu cu veruce alta natiune in patria, cu multimea sacrificiiloru pentru inmultirea fericirei totului. Deci insinte cu man'a pe conscintia de cive lealu, care se lupta pentru viétia nationala in folosulu statului si alu tronului si coróne, care-si va tiené de pecatu a ignora si ea pe mustr'a de poporu lealu si patriotu. — R.

Brasiovu 13 Martiu. Eri se tienú adunare districtuale sub presidentí'a directorelui politianu d. Georgiu Dúck si inca estacsta publica. O multime de obiecte se desbatura, si in fines loru dupa o disputa mai fodelungata alesera si o deputatiune pentru a salutá pe noulu comite sasu, cu tóte ca protestasera in contra denumirii loi. — Dn. fiscalu Francisco Soutschek, Stef. Remenyik si din districtu Joh. Sander, judele din Prejmeru si Andreas Porr din Cristianu se alesera deputati deligundulise cate 5 fl. dieta si taos'a calatorici. — Pe la noi inca tota domina érn'a neintrerupta acum in a 5-a luna si oh! cu cate sete asteptamu sosirea primaverei cu o aurora mai blanda si pentru respirarea vietiei politice nationale! —

Zernesci 11 Martiu n. 1868.

Onorste Dle Redactoru!

Fiindcea in Gazet'a Nr. 16 sub datu „Fagarasiu 2 Martiu n.“ s'a publicatu una estrasu, carele intre alte intemplari dela Brasiu, contiene si despre scólele nóstre de acolo, acea aratare, „ca asupra venitoriloru scóleloru inca ar' fi cérta, pentruca uni vreau se faca o trafica, cu padurile daruite scólei si cu dreptulu carciumaritului s. a.“ si fiindcea din acésta aratare lesne s'ar puté presupune, cá si cum brasenii ar' voi a micsiorá si a scadé veniturile scóleloru, ceea ce nu este asia: Dreptacea in interesulu adeverului me vedu indemnatu a reflecta la cele de susu privitórie la scólele Brasului, ca scólele din Brasu n'au nici padure nici dreptu de carciumarito, ci numai una singura scóla asia numit'a scóla centrala din vama Brasului, are unu complecsu de vreo 100 jugere padure si dreptulu de carciumaritu in asia numitulu patrariu de unu, — cum si ca din privintia, ca acea padure despre o parte este tare espusa prevaricationiloru, ér' de alt'a priveghiarea si este multu costitóre, — pentruca scól'a acea dupa timpu se nu remana fara de padure si prin urmare si fara de venitulu ce'lu aruneca acea padure, a sfiato de bine comunitatea Brasului, a face in dilele trecute eforiei scolare acea propunere, cá scól'a se lase padurea acea comunei, si se primésca dela acésta in schimbu unu ecivalentu in bani pe totu anulu; — dar' eforí'a nu s'a invoitu la acea propunere si asia nu s'a facutu nici o scadere scólei.

Te rogu Dle Redactoru! Spre chiarificarea lucrului, binevoiesce a publica in pretiutula Dtale diurnala reflecsiunile acestea.

Pre langa care sum alu Dtale cu tóta stima

I. Metianu, protopopu.

Cohalmu (Rupea) 9 Martiu.

Precum vedemu in natiunea sasésca din marele principatu Transilvani'a s'a facutu pana acum una schimbare in denumirea comitelui prov., ceea ce intre particulari a produsu emotiuni atatu de bucuria catu si de resbunare — potemu dice, — cu deosebire sasii Cohalmeni se afla in gradulu celu mai estremu de bucuria mai totí? — pre candu sasii brasioveni din contra. Eu inse cá unulu ce m'am numeratu si me numeru si eu in catalogulu celor'a ce nu le pasa multu de acees, ce li se intempla sasiloru — n'am de a me ocupá multu cu modificarile dintre ei.

Ar' fi inse mirare cá chiaru noi cohalmenii din sinulu caror'a a esitu comesulu de somma Moritz Conrad se nu vorbimu ceva — batar' numai speciale ce se referéza la opidulu si scaunulu nostru.

Omenii politici dicu, ca d. Conrad fiindu de categori'a unionistiloru, séu si fusionistiloru, a primsu gratia la maghiarii dela potere si prin eli s'a si denumitu de comes alu sasiloru. Eu le dau totu dreptulu, inse se nu uitamu nici acees, ca d. comes (dupa cum i dicemu noi pe sei) are de a fi recunoscutoriu pentru rangulu seu si sasiloru din Cohalmu, ca-ci déca acesti'a nu'lu alegeau la diet'a din Clusiu et Pest'a, de securu ca nu erá ce este — pentruca atunci n'avea cui se'si manifesteze opiniunile sale politice unionistice, dupa cari e'á se'lu primésca cineva sub mantel'a sa si se'lu póta intrebuintia! Apoi numea d. Conradu a fostu din partit'a junilor sasi, o scimu cu toti. — Vorbisemu totu in acestu obiectu si in Nrii mi re pare 12, 31 si 32 ai Gazetei din an. 66, pre candu dna se alese cá deputatu din partea opidului la diet'a din Clusiu.

Casulu acest'a surprinse pe cohalmenii pre toti fara destingere de natiunalitate din causa, ca ell 'lu cunoscu in persóna si au avutu multu de a face cu dsa, fiindu pana acuma advocatu aci, si nici una data eli nu l'au numeratu intre celi mai eminenti mentori sassesci. — Dar' cu tóta bucuria sasii de nici inca resonéza in contra procedurei ministeriului maghiaru, pentruca prin acest'a denumire le-a luatu dreptulu loru de alegere etc.

Vineri in 7 Martiu au pornitu 2 deputationi de sei cá se bineventeze pre noulu comite; un'a din partea scaunului din 4 membrii cu d. Bürgermeistern in frunte, alt'a din partea orasiului statatória din 8 membri, — inse in nici un'a nici unu romanu nu se afla, din causa, cum dicu unii, ca nu'i lipsa se fia si romanu, de óre ce comesulu e „comes nationalis“, adica alu natiunei sassesci numai, — nu si alu romaniloru din fondulu regescu. Ne pare bine, ca-ci dar' si noi romanii ne vomu cere comite nationalu romanu; ca-ci déca o manutia de sasi din patri'a nóstra, au dreptu de a avé comite nationalu, pentru ce si noi romanii in atata numeru prevalenti se n'avemu nici comite nationalu romanu? nici nemica, dar' inca nemica nationalu?! — I. . . P. . . sco.

Alb'a Iulia Febr. 1868.

Conformu promisionei mele, grabescu a continuá despre decursulu alegeriloru din locu.

Dupace s'au alesu oficialii cardinali a intratu o pausa de vro cateva dile cá se se póta tiené consultari asupra alegeriloru de senatori. Romanii inteligenti acum fara osebire — tienura conferintia in cas'a dlui Georgie Rozoru, unde se decisera cu totii a starui din tóte puterile, cá se se aléga intre senatori si dnii N. Barbu si A. Comanescu. D. Barbu inse — caruia insuinte de asta cu o di mai toti maghiarii i promisesera alu alege de senatoru si acuma deodata cu totii erau in contra alegerei lui, — sciindu fórte bine causa'a acestei intorceri curióse, incunosciintia atatu pe maghiari catu si pe romani ca abdice a fi alesu.

Venindu or'a alegerii se alesera urmatorii cá senatori:

Danfy Károly la judecatori'a singularia, Török J. la lucrari civile, Balog K. la ereditaria, Alecsandru Comanescu la criminale, Horvát S., Gál J. la politice.

Acestia suntu senatorii. Se mai alesera apoi: Hofinger K. de notariu primariu, Jenei J. de subnotariu, Henel J. de archivariu la politica, Gál K. de archivariu la civile, Székely F. adjunctu la judec. sing., Szücs M. de protocolistu in civile, Apolzan F. (renegatu) de protocolistu in politica, Jenei Jenó de comisariu la politia, Halász J. de fiscalu, Dr. Reiner de medic. oras., si inca alti oficiali mai mici, intre cari nu e nici unu romanu.

Precum se vede, intre toti acestia numai unu romanu avemu, pe d. A. Comanescu; destulu de pucinu. De amu avé chiaru 5—6 romani, si si atunci amu avé pucini in mesura cu poporatiunea romana a orasiului nostru, care face maioritatea.

Amu pretiesu numai doi senatori romani, inse maghiarii s'au opusu si or' votatu numai pentru unulu. Ore pentru ce? De buna séma din simtiu de fratietate si egalitate?! D. Barbu nu li a venitu fratiloru maghiari la socotéla cá se'lu aléga, si scii: de ce? pentruca e pre mare romanu (igen nagy oláh), pentru ca cu ocasiunea cinei data de dlu Berghianu, n'a voitu se strige dimpreuna cu fratii maghiari, ca se traiésca uniunea Transilvaniei cu Ungari'a.

Amaru si scurtu de códa simtiu de fratietate mai au fratii nostrii maghiari de sici. — In orasiulu nostru suntu ómeni de diferite natiunalitati. Sórtea a vrutu cá acestia se se numésca fii aceloiasi orasiu, se se numésca asia dara frati. Dara fratii traiesca in armonia, in conticlegere, egalitate si libertate! Si óre fii ori fratii orasiului nostru traiesca si ei asia?

Fii unui orasiu séu unei patrie suntu indatorati a trai in concordia si fratietate. Concordi'a si fratietatea nu póte nici vegeta unde n'are de nutrimentu dreptatea si ecuabilitatea. Asta trebue mai antaiu dovedita spre a poté prospera si a ferici orasiulu si cu elu patria! Si óre fii orasiului si patriei nóstre traiesca si ei asia? Dorere, pana acum inca nu! Ertati ne se provocamu, fratiloru maghiari, ca a sunatu si a 11 óra, cá se ve aratati odata catra noi cá frati adeversti cu deplina incredere, dar' nu totu numai din buza si anim'a se ve fia departe de noi. — U. „ug.“

Blasiu Febr. 1868*).

(Capetu.)

Dupa cum am doveditu mai susu, asertiunea contrariloru nostri, cari vreu a constata neposibilitatea de a se primi limb'a romana cá óficiósa, pentruca s'ar intrebuintia in ea multe cuvinte latine, e demna de a fi numita rentatiósa, pentruca tocma acésta inaltia meritulu si distinctiunea limbei romane, ca n'are lipsa a confugi la limbi straine, ci cauta numai sanctuariulu limbei strabunilorn, si 'si alege de acolo termini de lipsa, cá din esmer'a se credita prin testamentulu nobilei descendentie. Dar' acea asertiune se póte fórte bine aplica la poporulu maghiaru, d. e. déca i si scrie, ori i si dice, „sodrony, horgony, mozdony, kényeny,

*) In Nr. trecutu la finea inceputului art. acestuia, dupa cuvintele: „afara de unguri“, intrecetesce passigiulu urm. care din erore remase afara, ad.: „Contrariinostri potitici de comunu opunma, ca limb'a romana nu póte fi oficiósa, pentruca literatii nostri intrebuintiéza multe cuvinte latine, pe care poporulu nu le intielege.“ Asia vorba o prea usiora etc. — R.

szénenyy, villany, idény, itéz, távirda, büvész, szigorlat, si altele cu mille, s'ar uita, si ar' dice, la acestu omu ei lipsesce o dóga. Acésta e causa ca in limb'a maghiara — care din 1834 incependu a insintatu si s'a cultivatu fromosu — cele multe cuvinte, care se fabrica pe tóte dilele numai intielegintí'a le pricepe (si crede ca nici acésta pe tóte R), éra poporulu si o parte din burgarime nici idea n'are despre ele, ba si la inteligintia numai pe rendu se popula risésa, cu stratu mai greu este pentru unu strainu, care nu'si póte inchipui, cum si de unde se deriva acele cuvinte?

Cu totulu altuceva este in limb'a romana, care déca i lipsescu terminii technici, nu i imprumuta diu ventu, decatu dela mam'a, dela limb'a latina si face intrebuintiare dupa caracterulu limbei proprie, asia incatu celu mai simplu dascalu, ori notariu, numai cevasi cunoscintia se aiba despre limb'a latina, indata va sci ce insemnéza. Cesa ce la unguri e toema din contra, pe cum din multele cosemple care le avemu, voru dovedi si urmatórele.

D. protopopu refor. repausatulu Fogarasi, carele era desemnatu de a fi superintendente, si care a fostu unu omu culto si eruditu, fiindu amerintiatu de fostulu guvernu (Statthalterei) cá fara amanare se substérna conspectele despre equivalentu, s'a adressatu in scrisu, catra unu amplositu romanu, cu care erá in prietinia, se'i scria „ce insemnéza pe ungurias Equivalenten-Steuer, cá se póta informá pe preotii loi subordinati. — Amplositulu deschide fóia legiloru si ei respunde Equivalenten-Steuer se dice pe ungurésce „Tizévi ingatlan járadékot biztositó egyénertékröli adó". Credu ca Dta, dar' mai alesu preotimea Dtale supus'a, din tecstulu maghiaru se va procopsi si va grabi a substerne tabelele. — In alta di numitulu protopopu au mersu in persóna dupa deslucire, dicundu, ca ungaresce si mai pucinu intielege ce insemnéza.

Unu solgabiran maghiaru, carele se distingea de cei multi slabi, prin aceea, ca a fostu omu activu si intieleptu, avendu ordinu a substerne ratiotiuniile despre spesele facute cu vagabundii dati la urm'a loru, nemtiesce Schubauslagen, ungaresce Toloncz számadás, au respunsu, ca in cercalu lui nu s'au facutu nici una róba (Tavgancza). — Comea cu sutele se afla cuvinte in limb'a maghiara, care poporulu nici odata, éra intieliginti'a inca numai pe rondu le invétia, putemu sierbi cu ecsemple destule, — si totusi ungurii dicu, ca romanii me steca multe cuvinte latine. — Tocma se fia asia, n'ar fi nici o eróre, precum amu aratatu mai susu, si pentru unu ungurn ori alta strainu eruditu, care s'a ocupatu cu limb'a latina, numai aru usiura insusirea terminiloru technici imprumutati.

Déca amu incepe noi a insirá cuvintele straine si mai alesu cele slavone si a le scóte din limb'a maghiara, precum si cele fabricate si de poporu neintielese, suntemu curiosi a aci, óre cum s'ar intielege ei intre ei, ar' trebui se faca ei easii din deosebite tienuturi, candu se intalnescu si dicu Schuprichmer kitzken Blokisch, — pentruca oste dovediti, ca preste diumetate sunta vorbe straine in limb'a maghiara.

Cine dara este in contra limbei romane cá oficiósa, pre langa reutatea incarnata, dovedesce si aceea, ca n'are absolutu talentu de a invétia vreo limba cum se cade.

Insinte de a incheia trebue se marturisimu, ca bsb'a „Unio" inca are in un'a drepta, adica, ca romanii din Feleacu — déca s'au lasatu a se conduce de vreunu lupu in lana de berbece — sunta oi, — ina calbazite.

Póte fi inse „Unio" odichnita, ca-ci romanii din comitate, candu va veni timpulu se sléga, voru avé berbeci loru proprii din insasi turm'a loru. — — x —

Clusiu. Ecs. Sa comisariulu r. c. Em. Péchy dede in ouórea Ecs. Sale c. Emericu Mikó la plecarea acestuia catra Pest'a o dinea, la care respunse c. Mikó intr'unu tonstu, ca fiindu rapitu de sortea necessitabila mai de totu ce avea iubitu si mai pretiosu, la mai remasu inca patri'a, careia i va fi totudéuna unu servu credintiosu si va lucrá din resputeri, pentrucá cesa'a Ardélului se se ordineze catu mai cu rondu cu deplinatate si in modulu celu mai linistitoriu. Am vré se scimu, déca in terminulu linistitoriu s'au intielesu si pretensiunile cele drepte ale natiunei romane, pentruca acum ignorarea numelui romanu ni s'a facu proverbiale.

— Pe langa multele petreceri spirituale, teatru, concertu si alte productiuni se intemplara in dilele acestea si vreo 3 sinucideri in Clusiu. —

Amu fostu cetitu prin diurnale din Clusiu, ca mai multi meseriasi din Clusiu au omoritu in drumulu tierei dincolo de Apahida pe unu romanu, fiindcea nu le feri din drumu in grabe. Óre acigasii se afla totu pe pitioru liberu? Déca asia, apoi óre cum se póte, cá sub modelulu justitiei constitutionale se fia vitiulu si crim'a neamenintata si nerecsbunata? Justitia est regnorum fundamentum. Injustitia?! —

— Senatulu academicu din Clusiu tienu in 2 Martiu siedintia pentru strasformarea academiei in universitate, alegundu unu comitetu din 4 profesori, care se prelúcre unu proiectu. —

UNGARI'A. Pest'a 11 Martiu. Astadi se reincepura siedintiele osmerei deputatiloru. Presiedintele Szentiványi a propusu mandatele mai multoru deputati noi. Gózsu a multiamitu. Deputatii romani sunta ingrigisti temendusse, ca nici din'o inviarii nu le va aduce pe tapetu causa'a nationalitatiloru.

— Partiti'a Deákiana a inceputu a stringe frenele si curelele atatu facia cu Kossuthiani séu democratii, catu si cu honvedii, si e spriginita nu numai de Klapka cá dechiseratu Deákista, ci inca si de Perczel.

— Ministeriulu a prelucratu unu proiectu de lege pentru redicarea de directiuni politiane de statu nu numai pentru Bud'a-Pest'a, ci si alte esp. iture prin orasiele cele mai insemnate si se va propune la dieta cu urgentia, póte ca inainte de causa'a nationalitatiloru.

— A esitu statu ordinatiunea pentru tribunalele urbariale in Ardélu catu si Schem'a pentru personalu cu salariele loru.

— Cluburile democratice nu mirósa bine. Statutele clubului capitalu dela Pest'a s'au respinsu cu coventu, ca „copulu, ce'lu venéza cluburile, e indreptatu in contra constitutiunei tierei si se demanda magistratului pestanu, cá se desfesca clubulu fara amanare. Min. Wenkheim pregatesce unu mandatu pentru desfacerea tuturoru societatiloru democratice.

— „Hazánk" serie despre nemultumirea ce domina in tiéra, care ar' fi generala, pentru ca partea cea practica a complanarii cu bineconventarile libertati inca nu ese inainte. Lupt'a pentru autonomi'a municipiloru e latita si regularea respectiva e pré urgenta. Se se apuce diet'a acum de causele interne, de cestiunea nationalitatiloru, de cestiunea municipala si reform'a justitiei si cu deosebire de cestiunea honvediloru, dice „Hazánk". —

Kecskemét. (Fapta cumplita.) Gazet'a ministeriala „Pesti Napló" din 8 Martiu a. c. spune lumei, ca locuitorii din Kecskemét esinda in nóptea din 1-a Martiu inainte unui „train", in care credea ca se afla generalulu Klapka, au aruncatu in elu cu petri si au sfarmatu vreo treidieci de ferestrii de ale wagóneloru. „P. Napló" adauge: „Se vede ca maghiarii nostrii imitéza pe omenii selbateci din codrii nordamericani."

Locuitorii din Kecskemét fanatici Kossuthiani patrara acea crima din resbunare asupra lui Klapka, carele mai deunadi intr'unu articolu scrisu cu mare curagiu lua pe facia partita Deákistiloru si infrunta aspra pe Kossuthiani.

La acestea nu mai trebuesce comentariu.

— Conducatorii stengei estreme au adunatu si mai aduna subscrieri la petitiunea monstruósa pentru total'a restituire a legiloru din 1848 cu tóta urgentia, si vréu a aduná unu milionu de subscrieri. Se voru lua mesuri si in privinti'a acésta. Diet'a de acum trebue se devina agomotósa. —

In Vien'a se totu continua lucrarile delegatiuniloru cu fipsarea bugetului comunu. Convenirea la unu locu a delegatiuniloru se incunguru. —

Reportulu

comitetului societatii pentru literatur'a si cultur'a romana din Bucovin'a, despre trebile si lucrarile sale, ce s'au intreprinsu si s'au essecutatu in decursulu anului 1867, catra adunarea generala tienuta in 5/17 Febr. 1868.

Prea onorata adunare!

Statutele societatii pentru literatur'a si cultur'a romana din Bucovin'a obléga prin § 30 pre comitetulu ei a supune in totu anulu adunarei generale unu „reportu detaiatu despre lucrarile si trebile societatii.

Drepta acea comitetulu societatii lui implinesce acésta datória, asternendu urmatóri'a dare de sema asupra administratiunii societatii in decursulu unui anu, adica dela 1-a Ian. 1867 si pana 1 a Ian. 1868.

Comitetulu va aratá prin acést'a mai antaiu acelea ce s'au intreprinsu si s'au essecutatu de catra densulu in cursulu anului trecutu.

1. Implinindose chiaru a dóu'a di dupa adunarea generala trecuta adunu dela repausarea ilustrului barbatu si profesoriu A. Pumnulu, comitetulu isi tienu de datória a urmá intru ingrijirea sa intreprinsa pentru eternisarea memoriei neuitatului barbatu, si cu acésta intentione intrunindose in siedinti'a sa din 12/24 Ianuariu 1867 a decisu a serbá memori'a repausatului conformu ritului bisericei nóstre. Serbarea acést'a se facù in biseric'a catedrale sambata intr'a 9/28 Ian. 1867 prin seversirea st. liturgii cu soboru si totu odata si prin unu parastasu, luandu parte in urm'a invitarii facute la acésta serbare consistoriulu, corpulu profesoralu teologico, directoratulu gimnasialu si alu scólei reale superióre de sicie, rectoratulu seminarialu si unu publicu numerosu romanu si strainu.

2. Totu din asemene motive comitetulu su luatu in lucrare concluselu seu 12/24 Ian. 1866 privitoriu in infiintiarea unei „fundatiuni" si a unui „monumentu" in memori'a eterna a dess laudatului barbatu, decidiendu a se face unu apelu in privinti'a acést'a catra totu publiculu romanu, invitandu'la spre contribuiri atatu pentru fundatiunea acést'a catu si pentru monumentulu, ce are se se redice la mormentulu ilustrului nostru barbatu. Apelulu acest'a s'au facutu si s'au tiparitu in fói'a societatii Nr. 7, anulu 1867 si despre resultatulu ce s'au dobanditu pana acum prin acest'a in folosulu numitei fundatiuni, au urmatu si se voru continuá publicationile cá pana acum in fói'a societatii.

Comitetulu pasindu mai de parte pe calea intreprinsa in acésta privintia, asiedia o comisione de 3 membri din sinulu seu, care are mai alesu a se ocupa de cele trebuintióse pentru mai departe regulare a acestei afaceri si cu punerea in activitate a acestei fundatiuni sela numite „Pumnulesna" si a monumentului. Resultatulu deliberariloru ilu va reportá comisionea acést'a comitetului, ale carui conclusuri se voru publicá apoi la timpulu seu prin organulu societatii.

3. Pentru punerea la cale a concluselui adunarei generale din 11/23 Ian. 1867 in privinti'a infiintiarei unei catedre pentru studiulu istoriei nationale, comitetulu asiedia o comisione din 5 membri din midilocelu seu, care aduse resultatulu deliberariloru sale insintea comitetului.

Decisionea comitetului in asta privintia se va reportá astadi in deosebi onoratei adunari conformu programului.

4. Alta comisione de 5 membri asiedia comitetulu pentru a luá in chipsuire, prin care modu anume s'ar puté realisá concluselu totu alu aceleiasi adunari generale in privinti'a infiintiarei filialeloru societatii. Comisionea acést'a comunicá comitetului in siedintia plenaria resultatulu deliberariloru sale, care, aprobanduse de elu cu unele modificatiuni, se va aduce astadi indeosebi spre aprobare insintea onoratei adunari, dupa cum arata programulu.

5. Spre a satisface dorintieloru respicate prin manifestatiunile adunariloru generale trecute, asiedia comitetulu asemene o comisiune de cinci membri din sinulu seu pentru afaceri modurilore, cum s'ar puté mari fondulu societatii.

Reportanduse comitetului resultatulu pertractariloru acestei comisiuni, se adoptara de catra acest'a urmatórele conclusuri, cá unele, dela a carora esecutare se astépta realisarea dorintiei generale in privinti'a marirei fondului societatii.

Acestea sunta: a) b) c) despre membri.

d) Se se midilocésca darea de concerte musicale si de baluri in folosulu fondulu societatii.

e) Se se faca o loteria publica, cerenduse pentru acést'a invoire dela ministeriulu de finantie, precum s'au facutu acést'a pentru societatea asia numita „Elisabeteana". Spre acestu scopu ar' fi se se invite toti membrii societatii si alti barbati si persóne zelóse si devotate interesseloru societatii, cá se binevoiésca a indrumá si a stringe fiacare in cercelu seu niscai-va daruri, cari s'ar' puté infacisiá obiecte de castigu

pentru acésta loteria si cu cari pana la sortire s'ar puté pune la cale se se faca o espusetiune publica cu unu pretiu moderatu de intrare. In acestu chipu s'ar mari fondulu societatii mai repede decatu prin multe alte midilóce.

Pentru indrumarea si punerea in lucrare a acestei loterii se asiedia pe langa birou o comisiune de trei membri din midilocului comitetului.

f) Se se ceara o subventione din fondulu tierei si alt'a din fondulu releginariu in folosulu fondului societatii, din cari au trasu si tragu inca si acum folosuri insemnate si alte societati, cari au scopuri multu mai interióre, decatu societatea literaria romana.

Proiectulu de petitiune catra onoratulu consistoriu pentru acordarea acestei subventioni, luandase in pertractare, se aprobă de catra comitetu cu unanimitate.

g) Se se capitalisieze tóte venitiurile, carele voru incurge din folosirea mesuriloru propuse spre marirea fondului societatii.

h) Se se capitalisieze prisosulu in bani, care se va arată dupa incheiarea bilantiului anualu si acoperirea speseloru pe trei luni de dile inainte.

i) Se se faca o petitione catra ministeriulu respectivu pentru eliberarea societatii de plat'a portelui postalu pentru corespundintiele ei oficiale.

k) Se primesce propunerea, prin care se recomanda a se tiené conferintie literarie-musicale, séu discursuri despre materii interesante din feliuritele ramuri de sciintie, declamationi si representationi de musica vocale si instrumentala.

l) In privinti'a darueriloru incurse au decisu comitetulu, ca atunci acestea se se capitalisedie indata candu isi va esprimá darueritoriulu anume acésta dorintia; altmintrea se remana acésta indatorire firésca in chiaurea si respunderea comitetului.

Acestea sunt pe scurtu chipurile, dela a carora intrebuintiare astépta comitetulu marirea fondului societatii.

Depinde acum dela aprobarea si decisiunea onoratei adunari, de sunt a se pune in lucrare aceste propuneri in decursulu anului si mai departe de catra comitetulu viitoriu, séu nu.

(Va urmá.)

Apelu catra tóte Romancele!

Intalnimu adeséa in casa nóstra creature ale bunului Dumnedieu, copile in cea mai fragéda virsta, acoperite de sdrentie, cu pitiórele góle pe gerulu celu mai mare, sfirsite de fóme si intindiendu man'a la trecatori, séu cu fragedulu loru corpu incovoiatu sub o povóra mai mare decatu puterile loru. Acest'a este proletariatulu femeescu, care incepe din fasia, si sfirsiesce cele mai de multe ori, (trecundu prin suferintiele si miseriile vietiei omenesci) in ospiciile de caritate, imbatranite inainte de timpu, si murindu fara se fi indeplinitu scopulu pentru care bunulu Creatoriu le-a lasatu pe pamentu. Acest'a este proletariatu modernu, in contra carula civilisatiunea secolului in care traimu se lupta cu vigóre si barbatie. Isbutiv'a societatea moderna a invinge, a inlaturá acestu reu inspaimentatoriu? Negresitu: Incercarile facute pana astadi au datu resultate multiamitóre, si asociatiunile de totu felulu ce vedemu prosperandu la popórele civilisate, sunt probe evidente despre triumfulu binelui in contra reului, alu luminei in contra intunerecului, alu folóseloru travaliului in contra vagabundagiului si a miseriei ce resulta din trinsulu.

Asociatiunea sub denumirea:

Reuniunea femeieloru pentru ajutoriulu copileloru sermane, are si ea de scopu tocmai lupt'a acést'a: Asociatele in genere si comitetulu ce ele 'si au alesu in speciulu, isi propune candu va incepe a dispune de venitulu fonduriloru, conformu statuteloru publicate mai diosu, isi propune, dicemu, a cercetá in persóna bordeiulu veduvei si alu sermanului, a scóte copil'a din cenusi'a vetrei si a miseriei, a o imbracá, s'i cumpará carti si s'i inlesni midilócele de a merge la scóla, acum de ósta si mai pe urma a o asiediá si in internate, candu venitorile voru fi indestulatóre.

Avemu trebuintia óre a mai aratá aici reesaltatele cele bune, folósele cele mari ce va trage societatea intrega dintro acésta umana si binefacatóre Asociatiune? Nu scimu cu tóte, ca este in lume o tiéra, unu poporu vigurosu, ca este in lume o scóla, profesore de clase la care femei'a este medica, profesore de clase primare, de gimnasie, de liceu si de universitate? Scimu negresitu, ca in Statunile-Unite femei'a este profesionata, si se redica la nivelulu femei'a este profesionata, si se redica la nivelulu barbatului prin instructione si educatiune; scimu, ca ea se urca adesea pe tribuna si tinde a se emancipá prin drepturi politice. Si femei'a s'a emancipá prin drepturi politice. Si femei'a s'a redicatu astfelu acolo, pentru ca institutiunile democratice sunt pline de viatia si vigóre, pentruca instructiunea a ajunsu a fi hran'a de tóte dilele a fiacarnia barbatu si femeia.

La acést'a tinde si Reuniunea femeiloru pentru ajutoriulu copileloru sermane: A instrui femei'a clasei nevoiesie, a o educá, a o moralisá prin urmare, si a face astfelu o juna instruita si meseriasia, o consórta iubitóre si laboriósa, o muma dnióśa, folositóre familiei si societatii intregi. Pentru result'a acestei institutiuni umane si binefacatóre, facemu noi astadi apelu la generosulu concursu alu Romaneloru de pretutindeni, si rugamu din tóta inim'a pe Dumnedieulu parintiloru nostri si pe geniulu celu bunu alu Romaniei se ne vie intru ajutoriu, si oper'a va fi coronata cu succesulu celu mai stralucitu.

Presiedint'a Reuniunei Matild'a Sihlianu.

Vice-presiedinte: Corneli'a Emilianu, Aristi'a Popescu.

Secretarii: Ecaterin'a Tiony, Elie'a Rosiu.

Membre: Veronic'a Micle, Elen'a Corjescu, Natali'a Lochman, Casandr'a Hazu, Anastasi'a Constandiniu, Elen'a Voinescu.

Casiera: Domnisiór'a Ecaterin'a Tacu.

(Iasi) (Va urmá.)

ROMANI'A.

Bucuresci. (Titus si scandalu infricosiatu.) In „Gazet'a spitaleloru“ din 14/28 Februariu s. c. aflamu scirea spaimantatóre, cumca in spitalulu temnitiei din capitala in o sinca in spitalulu temnitiei din capitala in o sinca in spitalulu temnitiei din capitala in o sinca in gura luna lunariu murira 70 di: sieptedieci de individi, partea cea mai mare stacati de ból'a tifus! Numerulu arestantiloru trece la 800, prin urmare intru o luna au muritu este unulu din 13, mortalitate ne mai audita nici chiaru in epocele cele mai fiorése de ciuma si de colera. Dr. Petrescu facuse reportu motivatu asupra bólei epidemice incibate intre arestanti, dara autoritatile competenti n'au lustu nici o mesura spre delaturarea reului, pana candu Dr. Davila cu activitatea si energi'a firésca acelui barbatu in 24 de óre a scisu se puna la cale stramutarea de 240 arestanti in monastirea Vacarestilor Cretulescu si 80 in spitalulu Filantropia. 350 insi mai zacea de tifusu in diferitele spitale. Multi doctori si chirurgi infectati de bóla au fostu si ei. Multi dintre ei au si perit; unu numeru mare de infirmari (ingrijitori) cum si Dr. Dragulanescu si doi chirurgi au muritu.

Ne aducemu aminte, ca in anii mai dinecóce ministrii de interne au cercetatu in persóna temnitiele, au vediutu cu ochii loru blastemat'a stare in care se afla acelesi, au lustu mesuri strinse pentru delaturarea releloru, insefara nici unu folosu. Fatalimulu resaritéuu sfiatu cu lenea romanésca si cu criminalulu egoismu alu catorva functionari aru fi in stare de a sacrifica populatiunea intrega a capitalei la o bóla din cele mai furióse, a da totnodata ocasiunea la unu scandalu, carele nu póte fi decatu fetulu celei mai pronunciate barbarii.

Ce va fi óre prin temnitiele din tienuturi! Ca-ce nu se afla si in Romani'a unu barbatu, precum se afla la noi dn. Em. Tauffer, carele cercetandu unu mare numeru de temnitie in anii 1866 si 1867 dete in publicu, séu cum dice poporulu, puse la prangu pe o multime de ómeni de si administratiunei, carii cu negrij'a, lenes, egoismu si brutalitatile loru meritasera de multu cá se géma slaturea cu robii dati sub grij'a loru. Apoi se ne mai ciudimu déca Europ'a luminata tine un'a, ca Panoni'a si Daci'a sunt locuite de popóra barbare! De cativa ani a datu in noi bói'a politicei; toti logofetieii, toti bálosii facu politica, pana si vatasieii si porta reii se inscriu la cluburi politice (vedi Bucuresci, Iasi, Pest'a, Clusiu, Debretinu, Kecskemét etc. etc.), éra datori'a ce le impune servitiulu, juramentulu, chiamarea, nu si-o implinesce intru nimicu. Acesta nu e patriotismu, ci este insulta pentru patria si poporu.

— Unu comunicatu in „Monitoriulu“ Romaniei deminte nisce scíri respandite prin diurnalulu „Morning Post“, cá cum statulu romanu ar' fi imprumutatu 20 milióne pondi sterlingu, pe cari le ar' fi mancatu de multu. „Monitoriulu“ dechiara, ca Romani'a nu detorésce strainiloru decatu 2,080.000 p. sterlingu si aumentatii decatu 2,080.000 p. sterlingu si aumentatii decatu 2,080.000 p. sterlingu si aumentatii